

19 февруари 2018 г.

**Изказване на омбудсмана Мая Манолова на национална кръгла маса
на тема
„Социално-икономическа защита на деца, с един или двама починали
родители“**

Уважаеми родители,

Уважаеми представители на институции и на неправителствени организации,

Уважаеми дами и господа,

Благодаря Ви, че се включихте в днешната национална кръгла маса на тема „Социална и икономическа защита на децата с починали родители“. С Вашето участие Вие ставате част от кампанията, която заедно със Златина Хаджипанайотова започнахме в края на миналата година, на 29 декември, за подкрепа на тази толкова уязвима група деца. Ще припомня, че поводът за кампанията и за днешната дискусия е гневното писмо на Златина до Дядо Коледа, което тя решава да напише след смъртта на бащата на трите ѝ деца, за да извиси глас и да зададе високо въпроси към държавата и институциите за подкрепата не просто на нейните три деца, а и на всички деца на България.

Ние сме се събрали днес, за да повторим тези въпроси и да се опитаме да дадем отговори на тях. Къде са институциите, къде е държавата, които са длъжни да гарантират подкрепа на децата с починали родители? Защо там подкрепа често се отказва, криейки се институциите зад букви, алинеи, параграфи от действащата нормативна уредба? Защо, за да получи едно дете наследствена пенсия, неговият починал родител трябва да има определен осигурителен стаж – 3 или 5 години? И защо се наказва детето за това, че родителят му не се е осигурявал или е бил в невъзможност да се осигури? Защо, за да получи едно дете персонална пенсия, е необходимо живият му родител да не работи, за да постигне абсурдния доходен критерий от 75 лв. на месец на член от семейството? Представете си как живее едно двучленно семейство като това на Борислав – със 150 лв. на месец или като това на Златина – четиричленно с 300 лв. на месец. Защо, за да получи стипендия едно дете с починал родител трябва да чака да стане 8-ми клас, тъй като такива са изискванията на нормативната база? Защо едно дете без родител, което се отглежда от бабата и дядото, няма същата подкрепа, каквато би имало, ако се отглеждало от приемно семейство? Колко спасява държавата, отказвайки

подкрепа на децата с починали родители? Каква е цената на страданието и готови ли сме ние като общество да спестяваме тези пари, вместо да подкрепим децата, които имат най-голяма нужда от тях?

Примерите за отказа подкрепа са много. Благодаря, че се отзоваха на поканата ми да дойдат днес тук Златина – тя е съорганизатор на дискусиата, че дойдоха Борислав, Драгомир, Блага, баба Анка, Хрисимира, която е дошла от Шумен специално за днешната дискусия. Много се надявам, че ще успеем да направим и скайп връзка с Велина от Стара Загора, която ми писа преди няколко седмици за това, че на нейното дете е отказана наследствена пенсия, защото на починалия ѝ при злощастен инцидент съпруг не достигат два дни за изискуемия осигурителен стаж. Само два дни не му достигат за исканите 5 години осигурителен стаж, за да може детето да получава наследствена пенсия. В ситуация като тази са още десетки, стотици деца и техните родители, които не са успели по една или друга причина да осигурят това „наследство“ на своите деца.

Благодаря също така и на представителите на институциите, които днес са тук. Очаквам да се включат в дискусиата и заедно да стигнем до най-добрите решения, които да предложим на институциите, за да бъдат поправени тези несправедливости. Използвам да ги представя – г-жа Росица Димитрова, която е заместник-министър на труда и социалната политика. Благодаря Ви, че сте тук! Г-жа Магдалена Костова от Националния статистически институт, д-р Мая Витренцева от Регионалното управление по образованието в София-град, Надежда Йонкова – главен секретар на Комисията за защита от дискриминацията, Елка Атанасова от Националния осигурителен институт, като очакваме към нас да се присъедини г-жа Весела Караиванова, която е подуправител на НОИ, г-н Кръстев, който е от Министерство на образованието и науката, г-жа Миляна Павлова от Министерство на труда и социалната политика, г-жа Красена Стоименова от същото министерство, г-н Емил Тодоров от Дирекция „Закрила на детето“ към Агенцията за социално подпомагане. Тук има представители на Държавната агенция за закрила на детето, тук е и г-жа Котевска, също от Агенцията за социално подпомагане и г-жа Зоя Попова. Тук са Десислава Енчева от УНИЦЕФ България, Илко Йорданов от Институт „Отворено общество“, Националната мрежа за децата също е представена от г-жа Мадлен Таниелян. Тук е и г-жа Цвета Брестничка от Асоциация „Родители“.

Ще използвам възможността още в началото да обявя нашите предложения за промени в нормативната уредба, така че върху тях евентуално да се фокусират и институциите, и родителите, които ще участват в днешната дискусия.

Изходна точка на нашите предложения е чл. 47, ал. 4 от Конституцията – съгласно, който член държавата дължи особена закрила на децата, които преждевременно са останали без родители, защото те се намират в неравностойно положение и имат специална нужда от подкрепа. Безспорно е и

ние всички разбираме, че държавата е в правото си да уреди общи правила, да изведе общи критерии за получаването на различните видове социални помощи и финансова подкрепа, но пък всяка една система може и трябва да бъде разширявана и трябва да бъде коригирана и поправяна тогава, когато се окаже, че е неадекватна на времето и изключва големи групи хора от своя обхват. В случая голяма група деца, която остава извън системата на подкрепа от държавата. Точно такава е ситуацията, заради която сме се събрали. Нашите предложения са в четири посоки.

Първото ни предложение е за промяна в Кодекса за социално осигуряване и се отнася до условията за получаване на наследствени пенсии. Предлагаме изискването за осигурителен стаж за починали родители до 25-годишна възраст изобщо да отпадне и да бъде намалено за родители до 30 години – от 3 на 1 година, за родители над 30 г. от 5 на 3 г. осигурителен стаж.

Предлагаме и промени в отпускането на персоналните пенсии, защото децата, които не могат да отговорят на условията за получаване на наследствена пенсия, имат право на персонална пенсия. Предлагаме изобщо да отпадне подходящия критерий за получаване на персонална пенсия. Промените да бъдат направени в Наредбата за пенсиите и осигурителния стаж. Освен, че изискуемият таван от 75 лв. е абсурден, смятаме, че изобщо вкарването на какъвто и да е подходящ критерий, когато става дума за подкрепа на деца сираци, е несправедлив и трябва да бъде отменен.

Същото така предлагаме, ако по някакви причини, макар че тези пенсии се отпускат не от Националния осигурителен институт, а от правителството, ако по някакви причини това не може да се случи, персоналните пенсии да бъдат превърнати в социални индивидуални помощи, които да се получават по Закона за социалните помощи за деца, за всички деца с починал родител, като техният размер бъде увеличен. В момента таванът е 108 лв., което е абсурдно и несправедливо малко, а също така да се облекчат и процедурите за отпускане на тези помощи.

Тук предлагам няколко числа, за да сме наясно за колко деца става дума и дали парите, които спестява държавата е справедливо и оправдано да се икономисва от децата сираци. В момента наследствени пенсии получават 16 195 деца, а персонални пенсии – 2 455 деца. Децата с починал родител по официални данни от Министерство на регионалното развитие и благоустройството до 18-годишна възраст са 24 080. Т.е. става въпрос за 5 430 деца, които нямат право и не получават подкрепа от българската държава. И мисля, че това е абсолютно във възможностите на държавата да се промени регламента и да бъдат подкрепени тези деца. Още повече, че може би една част от тях живеят в чужбина. Може би не всички ще поискат тази помощ, защото от всичките 24 080 деца с починал родител само 14 616 получават детски надбавки, като реално всички тези деца имат право на надбавки. По

някаква причина, около 7 000 деца, не са поискали получаването на детски надбавки.

Предлагаме също така да бъдат направени промени и в правилата за получаване на стипендии за децата сираци. В момента такава може да бъде отпусната само на деца, които са преминали основната степен на образование, т.е. едва от 8-ми клас. Предлагаме това да се промени и децата от 1-ви до 7-ми клас с починал родител да имат право на стипендия. Като същите промени бъдат направени по отношение на децата с увреждания, които също нямат право на стипендия от 1-ви до 7-ми клас, така и децата в риск, при които стипендията трябва да подпомогне и предотврати отпадането от училище.

И последно предлагаме и една промяна в правилника за прилагане на Закона за закрила на детето, така че да са длъжни институциите да отпускат месечни помощи за деца и в случаите, в които те са настанени при баби и дядовци или при други членове на семейството в случаи на един или двама починали родители, защото в момента децата, които са настанени при своите баби и дядовци, заради смърт на техните родители, може и да не получат тази подкрепа, а ако детето е в приемно семейство то задължително ще получава тази подкрепа. Смятаме, че това е несправедливо, защото децата са си деца – те имат своите нужди, имат нужда от подкрепа, независимо от това къде са настанени.